

de orice om. În toată această parte se simte influența culturii mistice. Izvoarele sînt aici fără îndoială cele ale culturii contemporane: pasaje întregi din psaltire, din învățăturile lui Vasile cel Mare, profețiile lui Isaia, predici din Grigore Teologul, Ioan Hrisostom și altele ca acestea¹. Se pare că autorul a cunoscut lucrări din literatura parenetică a *Sbornicului lui Sviatoslav*, mai cu seamă textul «Cum se cuvine să se poarte omul» (Какъ поведееть члвкоу быти), care se bazează, după cum am arătat mai sus, pe scrieri mai vechi atribuite lui Xenofon și Teodora². Opera își găsește, pe de altă parte, interesante corespondențe în lucrări similare apusene, ca *Învățăturile părintești* ale episcopului englez Leofric, din secolul al XI-lea (1057)³. Considerăm însă că aceste asemănări nu sînt decît intimplătoare, ca și corespondențele cu *Învățăturile lui Neagoe*, fiind rezultate din experiențe similare de viață.

Este de remarcă totuși stilul vibrant asemănător în scrisul lui Vladimir Monomahul și în *Învățăturile lui Neagoe*, stil ieșit dintr-o simțire vie și din suferințe cunoscute direct. Acest lucru se vede și din scrisoarea lui Vladimir Monomahul din 1096 către cneazul Oleg, în luptă cu care îi căzuse fiul și îi rămăsese în captivitate nora pe care vrea s-o răscumpere: «N-am cunoscut înainte fericirea lor, măcar acum, dacă nu cu cîntece, cel puțin cu lacrimi să le sărbătoresc nunta»⁴.

Cultura mistică, tipică vechii orînduiri feudale se reflectă în scrierile vremii, dar ea n-a putut totuși împiedica manifestarea în scris, în anumite momente, a sentimentelor omenеști legate de realitățile vieții sociale. Este de făcut distincție între un izvor și altul de inspirație. Într-o asemenea încadrare trebuie judecate și *Învățăturile lui Neagoe* către fiul său Teodosie.

III. CONSIDERAȚII CRITICE. TEXTUL ÎNVĂȚĂTURILOR

Trebuie să remarcăm faptul că argumentele, pro și contra autenticității *Învățăturilor lui Neagoe*, au fost scoase din datele textului și cu toate acestea nu există pînă acum o ediție critică, emendată și comentată, care să lămurească mai bine acest text și să ajute la rezolvarea problemelor controversate.

Învățătură rus P. Lavrov a descoperit la Sofia fragmente din versiunea slavonă a *Învățăturilor*⁵, dar mult timp nu s-a grăbit nimeni să traducă aceste fragmente în românește și să le pună în corelație cu celelalte versiuni⁶. Versiunea românească cea dintîi descoperită, a fost *îndreptată* și publicată de Ioan Eclesiarhul⁷. Manuscrisului, considerat pierdut, i s-a dat de urmă

¹ Cf. ȘT. CIOBANU, *op. cit.*, p. 76; vezi și I. M. IVAKIN, *Князь Владимир Мономах его поучение*, Moscova, 1901.

² Cf. N. K. GUDZII, *op. cit.*, p. 136.

³ M. P. ALEXEEV, *Англо-саксонская параллель к поучению Владимира Мономаха* (O paralelă anglo-saxonă la Învățăturile lui Vladimir Monomahul), în «Труды отдел. древне-русской литературы И.Р.Л.И.», II (1953), p. 39—80.

⁴ Pentru cultura și talentul lui Vladimir Monomahul vezi și B. LEPKI, *Ukraina, zarys literatury*, Varșovia, 1930, p. 121; B. GRÉKOV, *La culture de la Russie de Kiev*, Moscova, 1947, p. 121—122.

⁵ P. A. LAVROV, *Слова наказательныя воеводы валашского Иоанна Нягоя к сыну Θεοδοσιοу*, S. Petersburg, 1904, XXXVII + 62 p.

⁶ Lucrul acesta l-a făcut în ultima vreme P. P. Panaitescu (*Cronicile slavo-romîne din sec. XV — XVI*, București, 1959, p. 215—316), punînd fragmentele versiunii slavone în ordinea indicată de versiunea românească.

⁷ *Învățăturile bunului și credinciosului Domn al Țării Romînești Neagoe către fiul său Teodosie*, București, Tip. Colegiul Sf. Sava, 1843, O reeditare cu o nouă îndreptare a limbii a dat N. Iorga: *Învățăturile lui Neagoe Basarab*, Vălenii de Munte, 1910, VIII + 336 p.